

Federal Ministry for the
Environment, Nature Conservation
and Nuclear Safety

Umwelt
Bundes
Amt
For our Environment

Статус на имплементација на ПРТР протоколот во Република Македонија

REGIONAL ENVIRONMENTAL CENTER

 florozon
center for environmental democracy

МИНИСТЕРСТВО ЗА ЖИВОТНА СРЕДИНА
И ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ
Влада на Република Македонија

(Umweltbundesamt, UBA).

СОДРЖИНА

ИСТОРИЈАТ	4
ЦЕЛИ НА ПРОТОКОЛОТ	4
УСОГЛАСУВАЊЕ НА НАЦИОНАЛНОТО ЗАКОНОДАВСТВО СО БАРАЊАТА НА ПРТР ПРОТОКОЛОТ	5
ФОРМА, МЕТОДОЛОГИЈА И НАЧИН НА ВОДЕЊЕ НА РЕГИСТАРОТ	8
ФОРМА НА РЕГИСТАРОТ	8
ВОДЕЊЕ НА РЕГИСТАРОТ	8
ОБВРСКИ И ЦИКЛУС НА ИЗВЕСТУВАЊЕ	9
МЕТОДИ ЗА ОДРЕДУВАЊЕ НА ИСПУШТАЊЕТО	9
КВАЛИТЕТ НА ПОДАТОЦИТЕ	10
ПРЕЗЕНТАЦИЈА НА ПОДАТОЦИТЕ	10
ИДНИ АКТИВНОСТИ ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА ПРТР ПРОТОКОЛОТ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	10
РАЗВОЈ НА ТЕХНИЧКИ АЛАТКИ	13
РАЗВОЈ НА ИНСТУТИЦИОНАЛНА РАМКА	10
ЗАЈАКНУВАЊЕ НА АДМИНИСТРАТИВНИТЕ КАПАЦИТЕТИ ВО УПРАВУВАЊЕТО СО ЖИВОТНАТА СРЕДИНА	11
ДЕСИМИНАЦИЈА НА ПОДАТОЦИТЕ	14
СОРАБОТКА СО НЕВЛАДИНИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ И ДРУГИТЕ ЧИНТЕЛИ ЗА ПРТР	14

ПОГЛАВЈЕ: ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА ПРТР ПРОТОКОЛОТ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

ИСТОРИЈАТ

Архуската Конвенција (АК) како меѓународен договор е еден од најважните инструменти за заштита на правата на граѓаните за здрава и чиста животна средина. АК е потпишана од преку 40 земји и ратификувана од 26 земји од Европа, а Република Македонија ја ратификуваше истата во 1999 година со Закон за ратификација.

Протоколот за регистри на загадувачи и пренос на загадувачки материи - ПРТР кон Архуската Конвенција за пристап до информации, учество на јавноста во донесувањето на одлуки и пристапот до правда во случаите поврзани со животната средина беше усвоен на вонредна седница на земјите-потписнички (вклучувајќи ја Европската Унија) на АК во рамките на петтата Пан-европска министерска конференција "Животна средина за Европа", која се одржа на 21 мај 2003 година. Протоколот беше потпишан од страна на 36 земји членки и од страна на Европската Унија. Заклучно со 23ти Ноември 2011 година, 38 земји го имаат потпишано Протоколот од кои 28 земји го имаат ратификувано истиот.

По потпишувањето од страна на Европската Унија, ПРТР Протоколот беше надграден со таканаречен Е-ПРТР, односно Европски ПРТР со Регулативата (ЕС) No 166/2006, на 4ти Февруари 2006 година, а стапи на сила 20 дена потоа.

ЦЕЛИ НА ПРОТОКОЛОТ

Основната цел на овој Протокол е воспоставување на доследни, интегрирани, национални регистри на испуштање и пренесување на загадувачки материи кои што можат да обезбедат:

- подобрување на пристапот на јавноста до информациите;
- учество на јавноста во одлучувањето во областа на животната средина;
- спречување и намалување на загадувањето на животната средина;
- следење на сообразноста со одредени меѓународни договори, како и поставување на приоритети и оценување на напредокот постигнат преку националните програми и политики.

УСОГЛАСУВАЊЕ НА НАЦИОНАЛНОТО ЗАКОНОДАВСТВО СО БАРАЊАТА НА ПРТР ПРОТОКОЛОТ

Република Македонија го потпиша Протоколот во мај 2003 година. Согласно обврските кои произлегуваат од Протоколот, земјата-потписничка е должна да воспостави и да одржува јавно достапна база на податоци во форма на национален регистар на испуштање и пренесување на загадувачки материи. За таа цел, Република Македонија односно Министерството за животно средина и просторно планирање како орган на државата надлежен за вршење на работите од областа на животната средина, започна со извршување на низа активности со цел исполнување на обврските кои произлегуваат од потпишувањето на Протоколот. Оттаму, извршено е усогласување на националното законодавство со законодавството на ЕУ (Директивите: 96/62/ЕЦ, 2008/50/ЕЦ, 2001/81/ЕЦ, 2000/80/ЕЦ, 96/61/ЕЦ, 2008/1/ЕЦ, 2000/60/ЕЦ, 91/271/ЕЕЦ 2000/479/ЕЦ и др.), од кои произлегоа следниве документи:

1 Во рамките на проектот “Зајакнување на капацитетот на Министерството за животна средина и просторно планирање” при транспонирањето на Европското законодавство во Република Македонија изработени се пакет закони и подзаконски акти за животна средина. Законот за животна средина претставува рамковен (системски) закон и ги обединува останатите четири посебни закони: за квалитет на воздух, управување со отпад, заштита на природата и законот за води. Истиот претставува голем исчекор напред во создавањето услови за имплементација на одредбите од Протоколот како еден од столбовите на Архуската Конвенција, ги следи обврските кои се пропишани во Протоколот кон Конвенцијата и ги содржи одредбите кои ќе овозможат квалитетно остварување на правото на пристап до информации, учеството на јавноста во донесувањето на одлуки и подобар пристап до правда за прашањата поврзани со животната средина.

2 Во рамките на проектот, изработени се и четири стратегии кои ќе го олеснат патот при спроведувањето на законите и тоа: Стратегија за мониторинг на животна средина, Стратегија за управување со податоци, Стратегија за комуникација во животната средина и Стратегија за подигање на јавната свест за животна средина.

3 Проектот „Поддршка за развивање на стратегии за имплементација на Архуската Конвенција“ помогна во извршувањето на детална анализа на

квалитетот и квантитетот на спроведување на начеллата на Конвенцијата во Република Македонија. Врз основа на добиената оценка од горенаведената анализа и согласно Регионалната Програма за Реконструкција на Животната Средина во Југоисточна Европа (РЕРЕП) се изработи “Стратегија за имплементација на Архуската Конвенција во Република Македонија која препорачува насоки во изготвување на националниот акциоен план за спроведување на Архуската Конвенција во пракса, преку обезбедување на транспарентност, учество на заинтересираните страни и дефинирање на приоритети

4 Рамковниот закон воведува систематизиран Мониторинг на животната средина, Информативен систем за управување со податоците како и истражувачка дејност и образование во областа на животната средина.

5 Со цел целосно и успешно имплементирање на ПРТР протоколот, МЖСПП разви Информативен систем за животна средина во рамките на проектот РЕРЕП 1.8 (Развој на Национални информациски системи за животна средина во земјите од Југоисточна Европа). Сепак, поради ограничени ресурси, само еден дел од системот е развиен. Информативниот систем се одржува и организира на начин што обезбедува база на релевантни податоци – сеопфатни, точни и јавно достапни информации за состојбата на природата, состојбата и квалитетот на медиумите на животна средина и другите области од животната средина, бучава, јонизирачко и нејонизирачко зрачење вклучувајќи го и електромагнетното зрачење како и предвидува употреба на техники за моделирање.

6 Воспоставен е Катастар на загадувачи на животната средина (и тоа за: воздух, вода и отпад) како дел од информативниот систем, што е континуирана активност со цел добивање на информации за загадувањата во животната средина, односно за состојбите со управување со отпадот, како и количината и квалитетот на емитираните загадувачки материји во медиумите на животната средина, заради следење на трендовите на основните индикатори за квалитет на медиумите на животната средина, како и заради контрола на успешноста на превземените мерки врз основа на соодветни одлуки и решенија на локално и државно ниво. Катастарот се користи како основа за развој на ПРТР регистарот.

7 Закон за ратификација на Протоколот за регистри на загадувачки и пренос на загадувачки супстанции („Сл. Весник на РМ“ бр. 135/2010).

8 Правилник за формата, содржината, методологијата и начинот на водење на Регистарот на испуштање и пренесување на загадувачи (Сл. Весник на РМ“ бр.2/11).

9 Правилник за инвентаризација и утврдување на нивото на емисии на загадувачки супстанции со амбиентниот воздух во тони годишно за сите видови дејности, како и за други податоци потребни за доставување во програмата за мониторинг на воздухот на Европа (ЕМЕР) („Сл. Весник на РМ“ бр. 142/07).

- 10 Правилник за количините на горните граници на емисиите на загадувачките супстанции со цел утврдување на проекции за одреден временски период кои се однесуваат на намалувањето на количините на емисиите на загадувачките супстанции на годишно ниво („Сл. Весник на РМ“ бр. 2/2010).
- 11 Правилник за граничните вредности за дозволените нивоа на емисии и видови на загадувачки супстанции во отпадните гасови и пари кои ги емитуваат стационарните извори во воздухот („Сл. Весник на РМ“ бр. 141/2010).
- 12 Правилник за формата, методологијата и начинот на водење и одржување на катастарот на загадувачи на воздухот („Сл. Весник на РМ“ бр. 92/2010).
- 13 Правилник за формата и содржината на обрасците на доставување на податоците од емисиите во амбиентниот воздух од стационарни извори, начинот и временскиот рок на доставување согласно капацитетот на инсталацијата, содржината и начинот на водење на дневникот на емисии во амбиентниот воздух („Сл. Весник на РМ“ бр. 79/2011).
- 14 Листа на загадувачките материји и супстанции („Сл. Весник на РМ“ бр. 122/11).
- 15 Правилник за условите, начинот и граничните вредности на емисија за испуштањето на отпадните води по нивното прочистување, начинот на нивно пресметување, имајќи ги во предвид посебните барања за заштита на заштитените зони („Сл. Весник на РМ“ бр. 81/11).
- 16 Правилник за опасните и штетните материји и супстанции и нивните емисиони стандарди што можат да се испуштат во канализација или во систем за одводнување, во површински или подземни водни тела, како и во крајбрежни земјишта и водни живеалишта („Сл. Весник на РМ“ бр. 108/11).
- 17 Правилник за условите, начинот и граничните вредности на емисија за испуштањето на отпадните води по нивното прочистување, начинот на нивно пресметување, имајќи ги во предвид посебните барања за заштита на заштитените зони („Сл. Весник на РМ“ бр. 47/11).
- 18 Правилник за супстанциите за кои задолжително се пропишуваат гранични вредности на емисија во А -интегрираната еколошка дозвола („Сл. Весник на РМ“ бр. 72/10).
- 19 Правилник за опасните супстанции, граничните вредности (прагови) за присуство на опасните супстанции и критериумите или својствата според кои супстанцијата се класифицира како опасна („Сл. Весник на РМ“ бр. 25/10).
- 20 Правилник за граничните вредности на емисии при горење и согорување на отпад и условите и начинот на работа на инсталациите за горење и согорување („Сл. Весник на РМ“ бр. 123/09).

21 Правилник за содржината и начинот на водење, чување и одржување на евиденцијата во регистарот на отпад („Сл. Весник на РМ“ бр. 39/09).

ФОРМА, МЕТОДОЛОГИЈА И НАЧИН НА ВОДЕЊЕ НА РЕГИСТАРОТ

Согласно членот 41 од Законот за животна средина (Сл. Весник на Република Македонија 53/05 и измените 81/05,24/07, 159/08, 83/09, 48/10, и 124/10), органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина воспоставува и одржува Регистар за испуштање и пренесување на загадувачи (во натамошниот текст: Регистар на загадувачи) којшто е составен дел на Катастарот за животна средина.

Врз основа на член 41 став 2 од Законот за животна средина (Сл. Весник на Република Македонија 53/05 и измените 81/05,24/07, 159/08, 83/09, 48/10, и 124/10) министерот за животна средина и просторно планирање донесе Правилник за формата, содржината, методологијата и начинот на водење на Регистарот на испуштање и пренесување на загадувачи (Службен Весник на РМ“ бр.2/11). Кој ќе стапи на сила во јануари 2013 година. Целта на донесувањето на правилникот е воспоставување на ПРТР регистар кој претставува алатка за пристап на јавноста до информации од областа на животната средина и на тој начин тесно е поврзана со целите на Архуската Конвенција. Истата вклучува обемни и флексибилни одредби кои ги повикуваат земјите-потписнички да воспостават на национално ниво јавно достапни регистри или инвентари кои ќе ги опфатат внесувањата, емисиите и пренесувањата на продуктите, загадувачите и загадувачките материји.

ФОРМА НА РЕГИСТАРОТ

ПРТР податоците и информациите треба да се чуваат во интегрирана релациона база на податоци, со податоци за испуштање и пренос на загадувачи. За таа цел предвидено е да се користи електронска програмска апликација (софтвер) која овозможува мрежен внес, обработка и приказ на податоците од регистарот, можност за пребарување и пристап до неа преку интернет со употреба на корисничко име и лозинка и со можност за зачувување на податоците за период од 10 години.

ВОДЕЊЕ НА РЕГИСТАРОТ

Како и во другите земји и во Македонија релевантна структура за воспоставување и одржување на Регистарот е Министерството за животна средина и просторно планирање, кој како орган на државната управа е надлежен за собирањето, верификација и валидацијата, доверливоста и споделување на податоците кој се содржани во регистарот, како и за исполнување на обврските за известување како кон домашната јавност така и кон меѓународните организации. Сепак, веројатно голем број на други министерства ќе бидат вклучени во собирањето, обработката и управувањето со релевантните податоци; односно, министерствата за земјоделство, шумарство и водостопанство, економија, здравство или транспорт и врски. Во такви случаи, потребна е ефикасна структура за меѓуресорска координација за утврдување, дали моменталните податоци кои се собираат ги задоволуваат барањата на ПРТР Протоколот и дали се потребни соодветни адаптации.

Дури и кога надлежните органи од ресорот за животна средина во голема мера ги собираат податоците за емисиите и испуштањата, можат да бидат вклучени голем број различни институции. На пример, собирањето податоци за испуштањето на вода може да биде одговорност на институции за управување со речни сливови, додека локалните надлежни органи со канцеларии за животна средина, можат да вршат собирање на податоци за емисиите во воздухот.

ОБВРСКИ И ЦИКЛУС НА ИЗВЕСТУВАЊЕ

Операторот на секоја инсталацијата што врши една или повеќе од дејностите утврдени во Правилникот, има обврска до крајот на месец март од тековната година до надлежниот орган да ги доставува следните податоците и информациите за претходната година:

- испуштање во воздух, вода и почва на било кој загадувач одреден во Правилникот за којшто е надминат прагот утврден во истиот;
- создавање и пренесување надвор од местото на настанување на опасен отпад и/или на неопасен отпад, за рециклирање или депонирање, со исклучок на депонирање со прочистување на земјиштето и длабинско инјектирање, наведени во Законот за управување со отпадот, означувајќи ги со „Р“ или „Д“ соодветно, зависно од тоа дали отпадот е наменет за рециклирање или депонирање, а за прекугранични движења на опасен отпад, името и адресата на операторот што го врши рециклирањето или депонирањето на отпадот и локацијата каде што се врши рециклирање или депонирањето;
- настанување на испуштање на загадувачи во отпадните води наменети за понатамошна обработка, производство и/или пренос надвор од местото на настанување за којшто е надминат прагот утврден во Правилникот.

МЕТОДИ ЗА ОДРЕДУВАЊЕ НА ИСПУШТАЊЕТО

Голем број капацитети веќе собираат податоци кои се соодветни за одредување на испуштањата и преносот во воздух, вода и земја. Податоците за испуштањето и преносот на загадувачки супстанции од секој капацитет за кој се известува, можат да бидат засновани на три различни основни методи за одредување:

- (а) Мерења кои користат стандардизирани или прифатени методи; често, потребни се дополнителни пресметки за претворање на резултатите од мерењата во годишни податоци за емисија;
- (б) Пресметки со користење на национални или меѓународно прифатени методи за проценка и емисиони фактори, кои се репрезентативни за индустриските сектори;
- (в) Проценки (нестандардизирани) кои произлегуваат од најдобрите претпоставки или експертски мислења.

Мерењата произлегуваат од директен мониторинг на испуштањата и преносот на загадувачките материи за одредени процеси во капацитетите, кои се засноваат на фактички мерења на концентрациите на загадувачките честички за секој медиум.

КВАЛИТЕТ НА ПОДАТОЦИТЕ

Што се однесува до квалитетот на известуваните податоци од страна на сопствениците или операторите на капацитетите кои што подлежат на обврските за известувањето, тие се обврзани да го обезбедат квалитетот на информациите што ги пријавуваат и да ги користат “најдобрите достапни информации”. Најдобрите достапни информации може да вклучат мониторинг податоци, емисиони фактори, равенки за биланс на маса, индиректен мониторинг и други пресметки, инженерски заклучоци и други методи.

ПРЕЗЕНТАЦИЈА НА ПОДАТОЦИТЕ

ПРТР базата овозможува збирен преглед на националните податоци за сите испуштања и пренос на загадувачки материји за кои се известува. Презентацијата на овие податоци мора да биде во агрегирани (збирни) и неагрегирани форми во две димензии и тоа:

- Загадувачки материји
- Активности

Извештаите со агрегирани национални податоци може да се користат и за други национални документи, со што се избегнува дуплирање на работата.

ПРТР регистарот мора да ги прикажува информациите за испуштање и пренос на загадувачки материји од точкести и дифузни извори, во соодветно просторно распоредување. При тоа, би требало да се користи географски информативен систем (ГИС). ГИС е моќна алатка која дава приказ на слоеви на информации, со географски пристап. Ова подразбира дека испуштањето и преносот на загадувачки материји од капацитети кои спаѓаат во Анекс I од Протоколот, заедно со нивните географски координати, се прикажуваат на мапи.

Со оглед на тоа дека основна цел на ПРТР Протоколот е подобрување на пристапот на јавноста до информации, регистрите треба да се јавно достапни.

За таа цел во рамките на проектот „Зајакнување на административните капацитети за Имплементација на Архуската Конвенција и акции за подршка на развој на ПРТР системи во Избраните земји на Југоисточна Европа“ се прават напори да се обезбеди бесплатна електронска алатка (софтвер) од страна на Германската Агенција за животна средина. Софтвер, кој покрај тоа што одговара на потребите за известување за ПРТР Протоколот, исто така, има можност да се прилагоди согласно потребите и како алатка за исполнување на други ЕУ обврски како што се известување за Е-ПРТР и ЛСР.

Клучни функции на софтверот се: процедура за интерно известување меѓу операторите и надлежните институции, вклучувајќи го и онлајн пријавување, како и квалитет и контрола на податоците, генерирање на извештај, а другата важна функција се однесува на можноста која и се дава на корисникот за пристап на јавноста и различните засегнати страни преку веб-базирани формати.

ИДНИ АКТИВНОСТИ ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА ПРТР ПРОТОКОЛОТ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

РАЗВОЈ НА ИНСТИТУЦИОНАЛНА РАМКА

При анализа на постоечката институционална рамка за имплементација на обврските кои произлегуваат од ПРТР Протоколот, фокусот беше ставен врз институциите кои располагаат со релевантните информации за животната средина, и институциите кои се одговорни за донесување на одлуки, планирање и формулирање на политики поврзани со животната средина.

Министерството за животната средина и просторно планирање е надлежен орган на државната управа кој ја донесува и спроведува политиката за заштита на животната средина и природата. Други органи кои имаат одредени надлежности на полето на заштита на животната средина се: Министерство за економија, Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство, Министерство за здравство и Министерство за транспорт и врски.

Мониторингот на воздухот, водата, почвата и радиоактивноста спаѓа во надлежност на повеќе институции, меѓу кои најважни се: Министерство за животна средина и просторно планирање, Управата за хидрометеоролошки работи, Институт за јавно здравство, регионалните центри за јавно здравје итн. Координацијата меѓу институциите кои вршат мониторинг не е на задоволително ниво, па затоа е неопходно воспоставување на сеопфатна национална мониторинг програма за животна средина, со јасно разграничување на надлежностите меѓу институциите кои го спроведуваат мониторингот, како и со усогласени цели и методологии. Исто така опремата со која располагаат институциите не е секогаш од најдобар квалитет што резултира со несоодветни и неквалитетни податоци, поради што произлегува потреба за набавка на современа опрема за воведување на постојан мониторинг, моделирање и развој на националниот информативен систем. Мониторингот е поставен во соодветна рамка на законски, институционални и технички прашања во усвоената Национална стратегија за мониторинг на животната средина која претставува разработен дизајн на систем за мониторинг на животната средина, вклучувајќи планирање со кое би се развил и подобрил мониторингот на квалитетот на животната средина (водата, воздухот, почвата, природа и бучава) и мониторингот на емисиите, особено отпадните води, издувните гасови, бучавата и отпадот.

Започнатиот процес на апроксимација на македонското законодавство со законодавството на Европската Унија треба да се интензивира, водејќи сметка при тоа процесот да резултира со јасно дефинирање и поставеност на надлежностите за заштита на животната средина помеѓу државните институции, што ќе води кон целосно и ефикасно спроведување на законите, интер и интра секторска координација (на линија на интерминистерската група за спроведување на Архуската Конвенција) и секако реално спроведување на ПРТР Протоколот како еден од столбовите на Архуската Конвенција во пракса. За спроведување на Протоколот многу е важно да се работи на зајакнување на Системот за интегрирана контрола и спречување на загадувањето.

ЗАЈАКНУВАЊЕ НА АДМИНИСТРАТИВНИТЕ КАПАЦИТЕТИ ВО УПРАВУВАЊЕТО СО ЖИВОТНАТА СРЕДИНА

Согласно усвоените закони од областа на животната средина, општините добиваат нови надлежности за заштита на животната средина и природа. За целосна и успешна децентрализација на надлежностите за заштита на животната средина потребно е зајакнување на институционална рамка за планирање, мониторинг и спроведување на еколошките прописи на локално ниво. За таа цел потребно е обезбедување на финансиски ресурси за ефикасно спроведување на обврските кои произлегуваат од националното законодавство за заштита на животната средина и дисиминација на податоци, информации, отворање и опремување на информативни пунктови за важноста за сочување на животната средина.

Една од областите во која треба да се интервенира, за да се обезбедат услови за ефикасно спроведување на ПРТР протоколот е зајакнување на капацитетите на институциите кои се одговорни за спроведување на ПРТР Протоколот.

Сите надлежни институции, операторите, единиците на локалната самоуправа и невладините организации треба да се вклучат во обуката за спроведување на ПРТР Протоколот.

Со оглед на фактот дека основна цел на овој Протокол е воспоставување на доследни, интегрирани, национални регистри на испуштање и пренесување на загадувачки материи, кои што можат да обезбедат:

- подобрување на пристапот на јавноста до информациите,
- учество на јавноста при одлучувањето во областа на животната средина
- спречување и намалување на загадувањето на животната средина
- следење на сообразноста со одредени меѓународни договори, како и поставување на приоритети и оценување на напредокот постигнат преку националните програми и политики.

Обуката која има за цел зајакнување на административните капацитети, невладините организации и оператори за успешно и ефикасно спроведување на ПРТР Протоколот во пракса треба да биде насочена во правец на исполнување на геренаведените цели на Протоколот и се состои од следниве активности:

- Зајакнување на административните капацитети во процесот на администрирање и користење на софтверска апликација од ПРТР базата
- Обука за „Водење на националниот катастар на загадувачи во Република Македонија
- Обука за имплементација на Е-ПРТР и моделирање со податоци
- Поддржување на образовни, истражувачки и развојни студии, програми, проекти и сл. за заштита и унапредување на животната средина и природата

- Реализирање на кампањи за подигнување на јавната свест за животната средина
- Соработка со телата на меѓународните организации и институции
- Во процесот на воспоставување и водење на регистрите, неопходно е да се повлекува некој степен на централизирано собирање и управување со податоци. Валидацијата на податоците може полесно да се постигне доколку им се делегира на локалните или националните надлежни органи, бидејќи тие ќе бидат поблиску до операторите и капацитетите, и поверојатно е да имаат подобар преглед на нивните активности. Еден од можните начини за валидирање на податоци е да се користат информациите од други извршени контроли на инсталациите, на пример, преку редовни или вонредни инспекции. Со оглед на тоа дека имаме недостиг на квалификуван персонал за успешно и целосно исполнување на обврските од ПРТР Протоколот, потребно е зајакнување на капацитетите на локално ниво во однос на планирањето, мониторинг и спроведување на еколошките прописи на локално ниво.

РАЗВОЈ НА ТЕХНИЧКИ АЛАТКИ

При анализа на националниот информативен систем за заштита и унапредување на животната средина, надлежен орган на државната управа за воспоставување и управување со истиот а со цел заштита на животната средина согласно Законот за животна средина, е Македонски информативен центар за животна средина, увидено е дека за успешно имплементирање на регистрите, согласно барањата на ПРТР Протоколот во насока на подобрување на пристапот на јавноста до информациите, учество на јавноста при одлучувањето во областа на животната средина, изготвување на документи за спречување и намалување на загадувањето на животната средина, следење на сообразноста со одредени меѓународни договори, како и поставување на приоритети и оценување на напредокот постигнат преку националните програми и политики, потребно е да се презмаат следниве активности:

- Воспоставување и ажурирање на електронска база која овозможува изведување на процедурата за интерно известување меѓу операторите и надлежните институции, вклучувајќи и онлајн пријавување, квалитет и контрола на податоците, генерирање на извештаи и конекција со GIS – слоеви и секако пристап на јавноста и различните засегнати страни преку веб-базирани формати. Структурираната компјутеризирана база на податоци овозможува чување на податоците за период од десет години за известување
- Подготовка на Упатство за операторите за *On-line* известување за ПРТР
- Номинирање на одговорно лице од страна на операторите кое ќе биде одговорно за собирање, валидација и известување согласно барањата на ПРТР Протоколот
- Обезбедување на корисничко име и лозинка за номинираните лица од ПРТР идентификуваните капацитети и обука за *On-line* пополнување на базата на податоци.

- Публикување на обработените податоци кои се добиени од ПРТР базата, преку креирање на интернет портал, на кој податоците ќе бидат достапни во вид на извештаи и брошури.

ДЕСИМИНАЦИЈА НА ПОДАТОЦИТЕ

Согласно стратегијата за управување со податоци за животната средина, поставена е рамка за развој на национален информациски систем за животна средина од технички, технолошки и институционален аспект, со крајна цел – зголемување на ефикасноста при управувањето со податоците, т.е. навремено обезбедување на високо квалитетни, релевантни и објективни податоци за животната средина за различни целни групи на корисници.

Од тука произлегува дека со обезбедување на достапност до ПРТР податоците не се подразбира само физички пристап до информацијата, туку и презентирање на таа информација во форма која е лесно разбирлива и лесна за користење. Достапноста условува регистарот (електронска база на податоци) да е лесен за пронаоѓање; јавноста лесно да може да лоцира одредена информација во регистарот за која постои интерес, а ваквата информација треба да е прикажана на начин кој е разбирлив. Ова се однесува на достапноста на регистрите преку електронски средства и достапноста преку други ефективни средства.

Во Република Македонија постои итна потреба од развивање и спроведување на долгорочна програма за информирање и едукација на граѓаните, а за таа цел треба да се воспоставуваат такви системи каде што ПРТР информациите се дисеминирани преку лесно достапни и кориснички ориентирани веб страни. Националната ПРТР веб страна треба да биде на национален јазик или јазиците кои се официјални во земјата во која ќе бидат публикувани, а исто така потребни се и ПРТР информации и податоци за начинот на кој што ПРТР е структуриран во Република Македонија. Секако, потребен е и општ дел кој укажува на соработката на Република Македонија со меѓународните организации и институции.

СОРАБОТКА СО НЕВЛАДИНИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ И ДРУГИТЕ ЧИНТЕЛИ ЗА ПРТР

Соработката со невладините организации и другите чинители е од клучно значење за целосно и соодветно спроведување на сите обврски кои произлегуваат од одредбите содржани во Протоколот за ПРТР. Соработката со сите чинители е едновременно и обврска и право на сите засегнати страни.

Оттаму, се препорачува на линија на веќе воспоставената соработка во рамките на работната група која досега функционарала како дел од координативното тело, да се продолжи, но и да се прошири членството во истата со цел да се обезбеди што е можна поширока репрезентативност при спроведувањето на активностите и обврските кои произлегуваат од ПРТР Протоколот.

Од работата на таканаречената Постојана Работна Група за ПРТР, треба да произлезе пред сè зголемување на интересот кај пошироката јавност за ПРТР а во исто време да се обезбеди и основа за организирање на обуки за користење на информациите, како на техничко, така и на ниво на човекови ресурси.

Истовремено, покрај одржувањето на обуки, соодветна финансиска помош за НВО треба да биде алоцирана за спроведување на различни видови активности. Пример за некои од активностите на НВО кои треба да бидат финансирани се: пилот-проекти за НВО, воспоставување и одржување на стручни веб-страни на НВО кои ќе содржат и соодветни дата-бази, организирање на семинари, работилници и конференции, организарње на кампањи за подигање на свеста поврзани со здравјето и животната средина на вработените во индустриските комплекси но и на граѓаните, со особен акцент на ранливите групи.

Градењето на капацитетите на корисниците на ПРТР треба да ја зајакне општата соработка меѓу невладиниот сектор и државните органи и институции (покрај горе-наведената Постојана Работна Група за ПРТР) и секако да осврне особено внимание на одредувањето на ризици поврзани со здравјето и животната средина преку алатаки како управувачки методологии и моделирање на податоци за ПРТР.

Иако погоре во ова поглавје е наведено дека досега се изработени четири стратегии за адекватно и целосно спроведување на Протоколот, се предлага да се изработи нова стратегија која ќе даде посебен осврт, врз основа на сеопфатна анализа на моменталната ситуација, на сите чекори кои треба да бидат преземени од страна на надлежните институции за зајакнување на соработката со НВО и другите чинители, но не како цел сама по себе, туку со цел да се изнајдат соодветни механизми за спроведување на Протоколот.